

1989 CESTA K LISTOPADU

Maďarsko, otevřené hranice, útěk obyvatel východního Německa

Zdroj: ABC News: *The Fall of Communism* (1990), (na dvd: 00:36:35 – 00:37:42)

ANOTACE:

Ukázka popisuje exodus občanů NDR přes Maďarsko (v roce 1989 se jednalo i o další země středovýchodní Evropy) do Spolkové republiky Německo a následné uvolnění maďarsko-rakouské hranice, které umožnilo exulantům výjezd do SRN.

SPOLEČENSKÉ SOUVISLOSTI:

Důležitou událostí, která jednoznačně zapadla do kontextu rozpadajícího se sovětského bloku, byl fenomén uvolňování pohraničních bariér a stále silnější snaha obyvatel východní Evropy svobodně se pohybovat. Tento aspekt byl zvláště patrný u obyvatel východního Německa, jejichž vláda již v prosinci 1988 velmi opatrně formulovala v tisku vyhlášku o možnosti využití humanitárních důvodů k vystěhování do SRN, na kterou lidé velmi rychle a spontánně reagovali. Do května roku 1989 již bylo podáno přes 100 tisíc žádostí a zahraniční média referovala o zhruba pěti milionech potenciálních exulantů (v létě 1989 mělo zažádáno zhruba 1,5 milionu občanů). Tento údaj se pochopitelně nedá přesně ověřit, ale vzhledem k 16 milionům obyvatel NDR je číslo opravdu vysoké. Na počátku května začalo Maďarsko s demontáží bariér a nástražných zařízení na své hranici s Rakouskem, a otevřelo tak možnost volného vycestování občanů NDR na Západ. V polovině srpna 1989 zaplnili východoněmečtí uprchlíci budovu budapeštské ambasády SRN. Dne 11. září 1989 vypověděla maďarská vláda SRN smlouvu o zamezení výjezdu svých občanů do zemí, pro které nemají patřičná víza, a umožnila tak bezproblémový přechod maďarsko-rakouské hranice. Tento akt se pak symbolicky překrýval s jednáním u kulatého stolu, jež bylo charakteristické pro maďarský transformační proces roku 1989, kterým se v podstatě uzavřelo schéma „ústavní revoluce“, završené svobodnými volbami na jaře roku 1990.

Možné otázky:

1. Jak na vás působí záběry občanů NDR?
2. Byly tyto výjevy v druhé polovině roku 1989 ojedinělé?
3. Měly tyto události nějaký konkrétní politický dopad na situaci v NDR?
4. Byly tyto události vyprovokované nějakým konkrétním politickým rozhodnutím, nebo byly zcela spontánní?

Modelové odpovědi:

1. Lidé na záběrech jistě prožívali euforické okamžiky, které symbolizují každý revoluční proces. Vidina možnosti vycestování do Rakouské republiky byla jistě lákavá – zvláště v okamžiku, kdy již nehrozily sankce za překročení hranice.
2. V létě 1989 začali občané NDR okupovat zastupitelské úřady SRN v Berlíně, Praze, Budapešti a Varšavě, kde žádali o politický azyl. Do května 1989 již bylo podáno přes 100 tisíc žádostí a zahraniční média referovala o zhruba pěti milionech potenciálních exulantů (v létě 1989 o azyl mělo zažádáno zhruba 1,5 milionu občanů). Oficiální výzvy vlády k beztrestnému návratu neměly v kontextu těchto událostí šanci na úspěch.
3. Nepochybně ano, režim musel čelit reálnému nebezpečí exodu svých obyvatel, kterému by ve větším měřítku (uvažovalo se o 1,5 milionu obyvatel) nemohl čelit pouhou diplomatickou cestou.
4. Zásadním krokem bylo rozhodnutí maďarské vlády z 11. září 1989, kdy SRN vypověděla smlouvu o zamezení výjezdu svých občanů do zemí, pro které nemají patřičná víza, a umožnila tak bezproblémový přechod maďarsko-rakouské hranice. Maďarsko, vědomo si své „polské paralely“, tak okusilo možnost samostatného rozhodování o svých politických záležitostech.